

יסוד הכללות | ק"א-ק"ב

אה"ק ב, תקג. טהרה מדותית ומעשית צריך האדם כדי שלא תעוכר ההופעה השכלית שלו, למען יוכל להרגיש יפה את עדן העתיד. וזאת הטהרה היא הגורמת, שיסוד עולם הבא נעוץ הוא באושר של תחית המתים. הבטחון ביצועת ד' הכללית, שיעשה לעולמו, רק היא היא הממתקת את כל החיים כולם, ואין השמחה נפרעת כלל ממה שאין היחיד בטוח בעצמו על דבר גורלו ביחס לאושר הגדול ההוא. מלא חפץ לב הוא בידעו שהטובה עתידה לבוא, שהעולם הוא מתוקן לאושר, שהמציאות כדאית היא להברא לולא האמנתי לראות בטוב ד' בארץ חיים, למה נקוד על לולא, אמר דוד לפני הקב"ה יודע אני שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא, אבל איני יודע אם יהיה חלקי עמהם. ובכל זאת הוא מאושר אושר ודאי, אושר הבא מתוך שאיפה אצילית, התופסת תמיד את המציאות, את התיאוריה הכללית.

קובץ ב, רעה. אשרי איש שחושב עצמו כשיריים לגבי כנסת ישראל כולה, שהיא נחלת ד'. שכל מחשבות לבבו, הגיונותיו. חפציו ושאיפותיו, אמונותיו ורעיוניו, אינם כי אם חשק טמיר אחד להיכלל כולו באוצר חיים זה, להתחסד עם קן דיליה, דא כנסת ישראל. ההכרה הפנימית שהננו שריגים מעץ חיים רב דליות ושגיא פרי, שכל מה שאנו יותר מעורים בגופו של אילן הננו חיים את החיים היותר שלמים ורעננים בהווה ובנצח, היא תביא את תחיית האומה למגמתה, היא, ואך היא, תקיץ את הקץ שאליו אנו עורגים, ותתן לנו חוסן ישועות. והשרידיים אשר ד' קורא, חסידי הדור, קדושי עליון, אין להם להסתכל בשום גירעון, בשום צד שלילי של כל נפש מישראל הדביקה באיזה דבק בצור מחצבתה, כי אם להעלות את הנקודה הכללית שבכל נשמה פרטית ברום גובהה ובעילוי קדושתה. האהבה הבלי גבולית אל האומה, אם החיים שלנו, אינה יכולה להיות נפחתת משום סיבה וכישלון שבעולם, לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ד' אלהיו עימו ותרועת מלך בו. מתנשאים אנו מעל כל מחשבות השטנה, מעל כל השטחיות שבמוסורים ובמאמרים המעוררים כעס ושנאת אחים, ומלאי רצון, ושקויי טל חסדים אדירים, הננו שבים לחבק בזרועות אהבה את כל הנשמה לבית יעקב החפיצה לראות בשמחת גוינו ולהתהלל עם נחלתנו. ודוקא מתוך האהבה הנאמנה, מתוך רחשי הכבוד היותר מסורים בכל חום רוח ונפש, הננו באים להכריזו על התשובה אל התורה והמצוה, אל הקודש והאמונה, אל מורשת אבות ומסורת קדומים. אל אור ד' אלהי ישראל. המופיע על עמו ועל ארצו לעדי עד בגאון עוזו. נתרחק נא מכל טינא, נתרום מכל קטנות מוח ולב, נתעלה מכל שנאה וקנטוריה, נספוג נא את האהבה הרעננה ממקור עדנה, נרכיב את ענפי החסד על שרשי הדיעה, את הוד החופש על הדרת השיבה, של האימון של כבוד הורים ומורים, אשר לעם עתיק, אציל ואיתן. לתחייה איתנה זו קרואים אנו, ואליה נבוא. ארץ אבות החמודה, ארץ חיים לנו, היא תכשירנו לעילוי עילויים זה. זה אלהים אלהינו עולם ועד, הוא ינהגנו על מות.

קובץ ג, שסה. הנשמה הכללית של כנסת ישראל אינה שורה באיש הפרטי כי אם בארץ-ישראל, ותיכף כשבא אדם לארץ-ישראל מתבטלת נשמתו הפרטית מפני האור הגדול של הנשמה הכללית הנכנסת לתוכו, ותוכן עליון זה פועל את פעולתו בין כשבא הדבר לידי רצון והכרה, בין כשבעל הדבר אינו רוצה ואינו מכיר כלל את ערכו. אמנם הבדל גדול יש בזה בין ההתגבלות וההתרחבות של הנשמה הכללית, שכל שיהיה רצונו חזק להכלל בנשמה הכללית כה תאיר בו באור קדשה, וכל מה שיכיר יותר את ערכה ואת גדרה, לפי אותה המדה תתרחב אצלו ותופיע עליו בשלל צבעים נפלאים של אורות קודש, עשירי גוונים, להרבות לו עצמה וחדוה, גדולה ותפארת.

קובץ ב, רלט. כשהדאגה הרוחנית הפרטית מתגברת בלב, אז נשכחים עניני הכלל כליל. האומה, העולם, העולמים, גורלם, שעשועם, חיותם והשתלמותם, כל השאיפות הללו החיות ונשגבות לעד, נרמים כשר בשירים על לב רע. האדם מתקטן, נעשה כנקודה זעירה, שחורה וחשוכה. ובהצטמקות פנימית זוכר הוא את ימי הגדולה, את חזיונות קדשו ושיטותיו העליונות, ובגודל ואומץ עולה הוא ממעמקי שאול תחתית למרומי מעל, וד' אור לו. כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ד' אור לי.

קובץ ה, עה. בכללות העולם, המעשי והרוחני, אין כל רע נמצא כי אם בערכו הבודד, אבל צקיבוץ הכל, הכל הוא טוב ממש, לא מפני בטול ברוב, כפי החשבון הצנום. אלא מצד הערך העצמי האידיאלי. ומובן מזה שכל מה שהקירוב אל כל נעשה יותר גדול התכונה, הרע מתמעט, והטוב מתגלה. ולא עוד אלא שקיבוץ הרע בכל חלקיו מופיע לעומק טוב גדול מאד, והוא מתחבר בעומק רתיחות שקיקתו אל הטוב המוחלט, שלא יגורו רע, כלו הפך לבן טהור. והחיים הגנוזים בהשקפה נצחית זו הם הם המעמידים את העולם, ונותנים פרמא על פני כל המזיקים, שלא יוכלו לטשטש את העולם, וגבה מעל גבה שמר.

אורות התשובה ה, ה. אי אפשר להתרומם אל התשוקה הרוחנית של ישועת הכלל בלי תשובה פנימית עמוקה מכל חטא ועון. אמנם יחיד ששב במובן זה מוחלים לו ולכל העולם כולו, וכן יכולים רבים להתעלות לתכונה האידיאלית הגנוזה בנשמת האומה ע"י תשובת היחיד, השב למטרה זו של התאפשרות הזרחת תשוקת גאון האומה בטרתה

אורות ישראל ב, ד. היחש האמיתי של כל יחיד שבישראל לכנסת ישראל, במובן הרוחני המלא, המקיף את כל החיים, המוסריים, הרוחניים והטבעיים, צריך הוא למזון תמידי יותר ממה שצריך כל בן אומה טבעית ביחש לצירופו לעמו. הנטיות הטבעיות אינן צריכות כ"כ חיזוק כמו הנטיות המוסריות, שהן צריכות טפוח וטיפול תמידי בלימוד ובמעשה. וע"כ האומות, שיסוד הויתן הלאומית הוא יותר מכון כלפי המילוי של הנטיות הטבעיות, כל זמן שהן קימות משפיעות הן את צירופן על כל יחידיהן בלא הכרח של הזנה מיוחדת. בישראל גדול מאד האגד כלפי צדדי המוסריות והאידיאליות, המשותפת בכללות האומה, וכאשר הנטיות הרוחניות צריכות הן גם בכל יחיד טיפול תמידי, שלא ישפלו ולא יתשטשו מצורתם, קל וחומר שהיחש שהיחיד נזקק מצדן אל הכלל כולו שצריך אימוץ ומזון תדירי. המובחר שבמזון הלא הוא תלמוד תורה לכל צדדיה, הכולל ג"כ את הלימוד ההסתורי, בכל שלמותו, וקיום המצוות באמונה עמוקה המוארה באור דעת והכרה ברור.

קובץ ה, ריז. היחש הגדול של כל תלך אל הכל יוכל האדם להרחיב ביחושים של המאורעות הפנימיים והחיצוניים שלו, ושל הכלל, ומן הכלל המצומצם אל הכלל היותר רחב, ומן הכלל הזה אל הכלל הכולל של כל העולמים. כל הרחבה וכל צמצום שמדגיש האדם בפנימיותו, אם מפני הארה או החשכה נפשית, או מצד תוספת או גרעון חיצוני, יכול הוא למצא מיד דוגמאות אל העולם הכללי, ומן העולם הכללי אל התוכן היותר עליון, המקיף ומחיה את העולמים. העליות והירידות הרוחניות הנה הנן דברים של עצמיות החיים, והחיים הוא תוכן כללי, שמחויב הוא להיות מסובב בכל המילוי המציאותי. וכשהאופי האנושי מתעלה, הרי דאגתו נתונה אל המרומים יותר מאל התחתיות, והמרומים על פי המדה של קישורו עמם פותחים לו את שעריהם, והיה האדם לאיש אלהים. ומשלמיו העליונים תמיד יופיע להנהיג כל פרטי אכיו, ההולכים במרוצת החיים החוגיים שלהם, עם כל צמצומם.

אורות התשובה ח, ה. הצער הגדול, שמרגיש כל צדיק בעצמו על מעוט הדבקות האלהית, שהוא חש בעצמו, שאינו שובר את צמאונו הגדול, ומצער זה כל אבריו משתברים תמיד מרוב כליון נפש, ואק לו מנוחה ככל עונג ונחת שבעולם, זהו ממש צער השכינה, שתוכן החיים של כל העולמים כולם הומה אל השלמות האלהית העליונה, שתתגלה בהם. וההתגלות הזאת, בהרחבתה ותענוגיה, מותנה היא שצריכה לשכלול הרצון החפשי של בני אדם, וכל הכשרון והמעשה הטוב וההדרור התלוי בו. ע"כ משתוקקים הם הצדיקים לתשובת הכלל תדיר, ובתוכיות לבבם רודפים הם לזכות לחיביא כמאן דרדיף בתר חייא, כי באמת הוא חיינו וחיי כל העולמים.